

Kvantiteter og kvaliteter i ungdomskriminaliteten

af forsknings- og dokumentationskonsulent Britta Kyvsgaard

Vagn Greves licentiatafhandling omhandler den første danske undersøgelse af selvrapporeret kriminalitet (Greve 1972). Det er en spørgeskemaundersøgelse, hvor deltagerne blev anmodet om at besvare en række spørgsmål om deres erfaringer med kriminalitet. I undersøgelsen deltog 7.265 unge mænd. Det skete i 1964 i forbindelse med session. De fleste, der deltog i undersøgelsen, var 18-20 år.

Undersøgelsens resultatet afsløres af afhandlingens titel: "Kriminalitet som normalitet". Af de mange unge mænd, der deltog i undersøgelsen, var det kun 0,8%, som ikke svarede bekræftende på mindst ét af de 18 spørgsmål om kriminalitet. Resten havde altså erfaringer med kriminalitet og de fleste med mindst 5 forskellige typer. Smugleri var den mest udbredte form for kriminalitet, efterfulgt af restaurationstyveri og butikstyveri.

Vagn Greves undersøgelse indgik i et fællesnordisk projekt, idet der nogenlunde samtidig blev gennemført tilsvarende undersøgelser i Norge, Sverige og Finland. Disse undersøgelser er betydningsfulde ved at vise, at kriminalitet er et ganske udbredt fænomen, og at der ikke findes et skarpt skel mellem kriminelle og ikke-kriminelle, med at der snarere er tale om glidende overgange mellem personer med færre eller flere kriminelle erfaringer.

1 Ændringer i den selvrappoterede kriminalitet

15 år senere blev den anden store danske undersøgelse af selvrappoteret kriminalitet gennemført (Balvig 1982). I 1979 blev samtlige 8. klasse elever i Gladsaxe kommune anmodet om at deltage i en

spørgeskemaundersøgelse. I modsætning til Greves undersøgelse omhandler denne altså både drenge og piger, der desuden er noget yngre end deltagerne i Greves undersøgelse. Det er heller ikke de samme spørgsmål, der blev stillet i de to undersøgelser, hvorfor det ikke er muligt at foretage en direkte sammenligning mellem resultaterne fra de to undersøgelser. Nævnes kan det dog, at det overordnede resultat af undersøgelseerne er det samme: Også undersøgelsen fra 1979 viste, at kriminalitet er meget udbredt. Kun 5% af de børn, der deltog i 1979-undersøgelsen, havde ikke erfaringer med nogen af de kriminalitetsformer, der blev spurgt om. Blandt drengene erkendte 98% at have begået kriminalitet.

I 1989 blev der gennemført endnu en undersøgelse af selvrapporeret kriminalitet (Kyvsgaard 1992). Da den er udformet som en tro kopi af 1979-undersøgelsen, bliver det hermed muligt at vurdere udviklingstendenserne i den selvrapporerede kriminalitet. 1989-undersøgelsen omhandler således samme spørgsmål om kriminalitet som 1979-undersøgelsen, ligesom det i 1989 også var 8. klasse elever i Gladsaxe kommune, som blev bedt om at deltage i undersøgelsen.

Sammenlignet med 1979 viser undersøgelsen fra 1989, at færre børn begår kriminalitet. Mens det, som nævnt, i 1979 var 95% af børnene, som erkendte at have begået kriminalitet, drejede det sig i 1989 om 77%. Sammenligningen mellem de to undersøgelser viser endvidere, at det var færre børn i 1989 end i 1979, som begik alvorligere kriminalitet såsom indbrudstyveri og biltyveri. Gruppen, der havde erfaringer med denne type kriminalitet, var næsten halveret.

Den store udbredelse af kriminalitet som såvel Vagn Greves som den første Gladsaxeundersøgelse pegede på, ser således ud til at være mindsket gennem 1980'erne.

2 Udviklingen i den registrerede kriminalitet

Spørgsmålet er imidlertid, om denne forandring i kriminaliteten blandt børn og unge i Gladsaxe kan generaliseres, eller om der alene er tale om lokale forandringer.

Vurderet ud fra udviklingen i den registrerede ungdomskriminalitet ser det ud til, at der er tale om mere og andet end et lokalt fænomen. Gennem 1980'erne faldt antallet af strafferetlige afgørelser for

de 15-19-årige med 1/5.¹ I de første par år af 90'erne faldt ungdomskriminaliteten yderligere en smule, men ligger i dag på niveau med 1990. Faldet i de unges kriminalitet beror først og fremmest på, at færre i aldersgruppen begår færdselslovsovertrædelser. I slutningen af 80'erne var der dog også et fald i de unges straffelovskriminalitet, men denne form for kriminalitet er atter steget i 90'erne.

Som bekendt er de unge aldersklasser de mest kriminelt aktive. Man kunne derfor forvente, at fald i kriminaliteten blandt de unge ville betyde, at kriminalitetsniveauet generelt ville være faldende. Det er imidlertid ikke tilfældet. Den anmeldte kriminalitet steg noget i begyndelsen af 1980'erne, men har dog siden midten af 80'erne og frem til i dag holdt sig på et ret konstant niveau. At der ikke har været en nedgang i den anmeldte kriminalitet skyldes, at mens de unge hyppigere holder sig på måtten, sker det sjældnere for de ældre. Fra 1980 og frem til i dag er der sket en næsten fordobling i de strafferetlige afgørelser for aldersgrupperne over 20 år.

Kriminalitetsproblemet synes altså at være flyttet opad, aldersmæssigt set. En tilsvarende tendens ses i de øvrige nordiske lande.

I Norge er der fra 1980 til 1992 konstateret et fald i den registrerede kriminalitet blandt børn under 15 år. Blandt de 15-20-årige har der været en stigning på godt 30%, mens stigningen for aldersgruppen over 20 år er på 160% (Clausen 1996; se også Falck 1994).

I Sverige er der fra 1975-1994 sket en forholdsvis moderat stigning i de 15-20-åriges kriminalitet, nemlig en stigning på 10%, mens kriminaliteten blandt de ældre aldersgrupper i samme periode er vokset med 60-80% (Estrada 1997).

I Finland er der sket et fald i antal mistænkte for straffelovsovertrædelser under 15 år fra 1980 til 1995, mens der er tale om et forholdsvis stabilt niveau for såvel de 15-17-årige som de 18-20-årige. Væksten i antal mistænkte for straffelovsovertrædelser fra 1980-1995 beror primært eller udelukkende på, at der er blevet flere mistænkte over 20 år (Rikollisuustilanne 1995-1996, s. 96).

¹ Der er her taget højde for, at ungdomsårgangene samtidig er blevet mindre.

3 Ændret holdning til de unge?

Spørgsmålet er, om den – i hvert fald relativt set – positive udviklingstendens i de unges kriminalitet afspejler sig i en ændret holdning til ungdommen og deres afvigelser? Måske. De tegn, der kan findes, peger imidlertid ikke klart i den retning, man umiddelbart ville forvente.

De omtalte undersøgelser af selvrapporteret kriminalitet fra henholdsvis 1979 og 1989 indeholder nogle spørgsmål, der kan belyse mulige ændringer i holdningen til børn og unge. Det er spørgsmål, som vedrører generende og provokerende ungdomsadfærd. De unges svar på flere af disse spørgsmål tyder på, at også denne form for adfærd er aftaget blandt de unge. Dette modsvares imidlertid ikke af en mildere attitude fra de voksnes side. Tværtimod. Sammenlignet med 1979 var der i 1989 flere af de unge, som blev skældt ud af voksne på gaden eller blev bedt om at forlade en klub eller lignende. Undersøgelserne tyder altså på, at tolerancen over for generende ungdomsadfærd er mindsket gennem 1980'erne.

Ud fra en kriminalpolitisk vurdering ses der heller ikke mange tegn på opblødning i attituden til de unge lovovertrædere. Mens vi, som nævnt, i de seneste 15 år har oplevet, at stadigt flere voksne og ældre kommer i konflikt med loven, er det fortsat de unge, der er i kriminalpolitikens søgelys.

Der blev for et par år siden gennemført en undersøgelse, som peger på en mere restriktiv holdning til de unge (Hansen 1996). I undersøgelsen vises, at stadigt færre af de unge, der idømmes ubetinget fængselsstraf, får mulighed for at afsone denne straf på alternative institutioner. Den viser endvidere, at dette primært beror på en skærpet holdning over for de unges voldskriminalitet. Ikke alene idømmes de unge i højere grad ubetingede frihedsstraffe for vold, men afsoning af disse straffe sker også i højere grad i fængslerne. Forfatteren konkluderer, at der i det danske samfund synes at være en lavere tolerance over for unges voldelige adfærd end over for ældres.

Det var også i perioden med faldende ungdomskriminalitet, at en ny reaktionsform – ungdomskontrakter – kom på tale. Forslaget om at indføre denne reaktionsform udsprang af kritik af tiltalefrafald. Tiltalefrafald, der har været den typiske foranstaltning over for unge

førstegangskriminelle, hviler på ideen om, at man bør være tilbageholdende med at idømme unge strenge sanktioner. Det er denne tilbageholdenhed eller – måske snarere – tiltalefrafaldets utilstrækkelige pønale karakter, der kritiseres. Med ungdomskontrakter ønskes en mere ”mærkbar” reaktion. Indirekte hævder kritikerne af tiltalefrafald, at de unges tilbagefald til ny kriminalitet skyldes, at de ikke mødes med tilstrækkeligt hårde reaktioner.² Nogen dokumentation for en sådan sammenhæng er ikke fremlagt. Kritikken af tiltalefrafald medførte imidlertid, at der blev gennemført et forsøg med ungdomskontrakter. Ungdomskontrakter indføres nu som en permanent ordning, således at det bliver et vilkår, der kan knyttes til et tiltalefrafald.³

At tiltalefrafald er en foranstaltning, som er kommet mere og mere i miskredit, afspejler sig i øvrigt tydeligt i sanktionsstatistikken. Mens 40% af de afgørelser, der i 1980 blev truffet over for 15-17-årige straffelovsovertrædere, var tiltalefrafald, drejede det sig i 1995 om kun 16%. I samme periode steg bødernes andel fra 50 til 66% og frihedsstraffenes fra 10 til 18%.

Nyeste eksempel på tendens til en mere restriktiv kurs over for unges kriminalitet er diskussionen om at indføre nye lukkede institutioner eller institutionsafsnit til unge lovovertrædere. Det er institutioner, hvor unge kan anbringes på ubestemt tid op til et år. Selv om det ikke drejer sig om fængsler, men om institutioner under de sociale myndigheder, minder de alligevel på visse punkter om de gamle ungdomsfængsler (Kyvsgaard 1997). Tidsubestemtheden og resocialiseringen er vigtige fælles elementer. Ungdomsfængselsanktionen blev afskaffet i 1973, der vel at mærke var en periode med voksende ungdomskriminalitet. De afskaffedes bl.a. fordi, de ikke viste sig at have den genopdragende virkning, man havde troet, men tværtimod var der et meget stort tilbagefald til ny kriminalitet blandt dem, der havde været i ungdomsfængsel. Der kan være grund til at frygte, at de nye lukkede institutioner vil få samme effekt, jfr.

² Se Vestergaard (1990) for en oversigt over den politiske debat om tiltalefrafald og ungdomskontrakter.

³ Det bør tilføjes, at med indførelsen af ungdomskontrakter sker der en lempelse i den periode, bøder påføres de unges straffeattest. I forsøgsperioden med ungdomskontrakter blev disse ikke påført straffeattesten. Med henblik på at ligestille tiltalefrafald med vilkår om ungdomskontrakt med bøder skal begge afgørelsestyper nu påføres straffeattesten i 1 år for unge under 18 år.

en ny svensk undersøgelse af unge, der har været anbragt på ungdomsinstitutioner (Levin 1997).

Også i Sverige, hvor udviklingen i ungdomskriminalitet har været moderat, anes der tendens til en skrapere ungdomskriminalpolitik. Der er foretaget en svensk analyse af udviklingen i reaktioner over for unge lovovertrædere 1980-1996. I den periode er andelen af unge lovovertrædere, der tiltales frem for at få tiltalefrafald eller bøder, mere end fordoblet. Dette kunne bero på, at de unge begår grovere og grovere kriminalitet, hvilket imidlertid ikke synes at være tilfældet. Der konkluderes derfor, at den strengere sanktionspraksis skyldes en mere restriktiv holdning til ungdomskriminalitet (Lindström 1998).

4 Et tilsyneladende paradoks

At der i en periode med faldende ungdomskriminalitet er tendens til en øget restriktiv holdning over for unge kriminelle, er måske mindre paradoksalt, end man umiddelbart skulle antage, i hvert fald vurderet ud fra de analyser, historikere har foretaget af sådanne fænomener.

Den amerikanske historiker, James Gilbert, har analyseret reaktionerne på ungdomskriminaliteten i USA i 1950'erne (Gilbert 1986). Det er en periode, der kan sammenlignes lidt med den nuværende, idet den reelle udvikling i ungdomskriminaliteten var ganske moderat, mens bekymringen for ungdommen var meget stor. Gilbert forsøger at finde frem til, hvorfor det forholdt sig sådan, og hans bud er, at den bekymring, der udsprang af de omfattende sociale og kulturelle forandringer, det amerikanske samfund stod over for efter 2. verdenskrig, blev overført på de unges kriminaliteten. Det var ændringer i familiemønstrene, ændringer i kvindernes position i hjemmet, ændringer i traditioner og normer og i massekulturens påvirkning af samfundet, der – ifølge Gilbert – reelt affødte bekymring. Ungdommen er bærere af det nye, og ungdomskriminaliteten kom til at symbolisere det, der vakte den voksne generations usikkerhed og utryghed. Ungdomskriminalitet kan i en sådan situation være en god fjende, for den er enklere at forholde sig til og bekæmpe end strukturelt betingede forandringer.

Gilberts svar på det, der kan fremstå som et paradoks, er altså, at en voksende reaktion på unges kriminalitet ikke nødvendigvis er relateret til problemets omfang, men kan udspringe af andre utryghedsskabende forhold i samfundet. Utrygheden og bekymringen projiceres over på ungdomskriminalitet – allegorien for både det nye og det farlige.

En anden amerikanske historiker, David Musto, ser en direkte forbindelse mellem øget restriktiv holdning og mindskning af problemets omfang (Musto 1973 og 1987; Tonry 1995). Mustos udgangspunkt er ikke ungdomskriminalitet, men narkotika, idet han har studeret de tilbagevendende svingninger mellem en tolerant og en intolerant indstilling til narkotika i USA. Han påpeger, at i perioder med stor tolerance er brugen af narkotika også ganske udbredt, mens der med øget intolerance sker et fald i forbruget.

Øget intolerance influerer også på den strafferetlige reaktion på brugen af narkotika, siger Musto, men peger samtidig på, at hårdere strafferetlige indgreb ikke tidsmæssigt direkte følger intolerancens svingninger. Han mener således, at der er en tendens til, at de mest indgribende love og de strengeste straffe gennemføres efter, at intolerancen er toppet, og brugen af narkotika og rusmidler allerede er faldet. Den tidligere omtale af reaktionen på ungdomskriminalitet i Danmark indicerer, at noget tilsvarende muligvis gør sig gældende på dette område.

For Musto er der altså ikke tale om et paradoks, når en hårdere strafferetlig kurs følger en mindsket udbredelse af det fænomen, de strafferetlige indgreb retter sig mod, tværtimod, thi begge dele udspringer af forandringer i tolerancen over for fænomenet.

5 Ændringer i tolerancen og i afvigergruppen

Musto beskæftiger sig ikke alene med betydningen af den øgede intolerance over for udbredelsen af narkotika, men også med dens betydning for ændringer i brugergruppen. Øget intolerance er selv sagt forbundet med et ændret syn på brug af narkotika. Fra at være betragtet som noget normalt, undskyldeligt, bagatelagtigt og/ eller forståeligt bliver det med øget intolerance betragtet som noget afvigende, uacceptabelt og moralsk forkasteligt. Med øget intolerance bliver narkotikabrug i højere og højere grad associeret med margi-

nalgrupper i samfundet. Det er ikke længere alment udbredt, men forekommer eller forventes i hvert fald primært at forekomme hos grupper, der har en svag position i samfundet.

Dette synspunkt skal her diskuteres lidt nærmere i forhold til de forandringer, der forefindes, eller som alment forventes at karakterisere dagens ungdomskriminalitet.

5.1 Marginalisering og polarisering

Der er ikke gennemført undersøgelser, der kan belyse holdningen til ungdomskriminaliteten i 1960'ernes og 70'ernes Danmark, hvor ungdomskriminaliteten som nævnt voksede. Subjektivt vurderet eksisterede der formodentlig en ganske stor tolerance – i hvert fald generelt i forhold til ungdommen. De unges brug af hash var ikke bare et problem, men også tolereret som et udslag af ungdommens eksperimenterende og frigjorte livsstil. Det innovative symboliserede noget positivt, også selv om afvigelser fulgte i kølvandet.

Der er derimod gennemført undersøgelser, der samlet set peger i retning af, at kriminalitet de seneste 10-20 år er blevet et mere negativt ladet fænomen, og at det – i lighed med det, Musto fremhæver – i tiltagende grad er blevet forbundet med grupper med en marginal samfundsmæssig position. Der er vist, at lovovertrædere socialt set fjerner sig mere og mere fra gennemsnitsdanskere (Kyvsgaard 1989 og 1994). Sammenligningen mellem de tidligere omtalte undersøgelser af selvrapporeret kriminalitet blandt børn og unge peger i samme retning, idet den viser, at der er sket en polarisering mellem lovlydige unge og unge, der begår megen kriminalitet (Kyvsgaard 1992). Endelig er det også vist, at væksten i den registrerede voksenkriminalitet i 1980'erne sandsynligvis alene beror på, at flere og flere mennesker uden tilknytning til arbejdsmarkedet registreres for kriminalitet (Kyvsgaard 1998a).

Kriminalitetens marginalisering og polarisering er tolket som tegn på en ændring i synet på kriminalitet, som i højere og højere grad synes at symbolisere taberrollen i samfundet (Kyvsgaard 1992).

5.2 ”Etnisticering”

En anden forandring, som har betydning for fokuseringen på ungdomskriminalitet, er det, man kunne kalde ungdomskriminalitetens

”etnisticering”. Dvs. at ungdomskriminaliteten i stigende grad forbindes med de fremmede – med asylsøgere, med indvandrere eller med nogen med en indvandrerbaggrund. En associationstest af danske statsborgere vil højst sandsynligt vise, at begrebet ”andengenerationsindvandrer” primært associeres med begrebet kriminalitet, for det er den sammenhæng, der dominerer i massemediernes.

Hvor stort er da problemet med kriminalitet blandt indvandrere?

En ny dansk undersøgelse af kriminalitet blandt indvandrere og efterkommere (dvs. anden-, tredje- etc. generationsindvandrere) bekræfter den almene antagelse, idet den klart påviser en overrepræsentation af indvandrere og efterkommere i det strafferetlige system (Danmarks Statistik 1998). Undersøgelsen peger imidlertid også på, at indvandrere og efterkommere demografisk og socialt er en ’skæv’ gruppe: Gruppen omfatter forholdsvis mange unge, forholdsvis mange, som bor i storbyer, og forholdsvis mange med en svag uddannelsesmæssig og social baggrund. Det er netop blandt grupper med sådanne karakteristika, vi almindeligvis finder en høj kriminalitetsfrekvens. Når der korrigeres for de demografiske og sociale forskelle, der er mellem personer af udenlandsk oprindelse og den øvrige befolkning, bliver forskellen mellem gruppernes kriminalitetshyppighed da også forholdsvis moderat – i størrelsesordenen 10-15% (Kjvsgaard 1998b).

Forestillingerne om kriminalitet blandt udenlandske statsborgere og indvandrere er utvivlsomt overdrevne. Undersøgelsen fra Danmarks Statistik viser, at indvandrere stod for 7,7% af den opklarede kriminalitet i 1995, efterkommerne for 1,4% og den øvrige befolkningen for de resterende 90,9%. Den megen diskussion om kriminalitet blandt andengenerationsindvandrere har nok hos de fleste skabt forventninger om, at deres andel af kriminaliteten er betydelig større.

En norsk undersøgelse af holdningen til indvandrere kan illustrere, at det antagelig forholder sig sådan. Undersøgelsen viser, at en voksende andel af nordmændene mener, at indvandrere medfører øget kriminalitet og vold. Mens det i 1988 var 46%, som mente, at der følger øget kriminalitet og vold med indvandrere, var denne – i sig selv store – andel bare fem år senere vokset til 67% (Hernes & Knudsen 1994). At der i den mellemliggende periode var offentliggjort en undersøgelse, som viste, at fastboende udlændinge var mind-

re kriminelt belastede end norske statsborgere (Falck 1992), synes ikke at have påvirket nordmændenes holdning. Holdninger styres kun lidt af fakta. Der er ikke grund til at antage, at det forholder sig anderledes i Danmark, og at den danske undersøgelse vil få nogen særlig betydning for opfattelsen af kriminalitetsproblemet blandt indvandrere.

At indvandrere og efterkommere til indvandrere absolut set er overrepræsenterede i straffesystemet må imidlertid, som antydnet ovenfor, ses i sammenhæng med kriminalitetens marginalisering og polarisering. En stor del af indvandrerne og af efterkommerne er marginaliserede både socioøkonomisk og kulturelt. Den overrepræsentation, der findes af dem i straffesystemet, er derfor ikke uventet. Dertil kommer, at forventningen om, at der især bliver begået meget kriminalitet af personer af udenlandsk herkomst, kan forstærke overrepræsentationen, idet de i særlig grad kan risikere pågribelse og sigtelse for lovovertrædelser.⁴

5.3 Brutalisering

En tredje type af forandring, der fokuseres på, er ungdomskriminalitetens brutalisering. Der kan tales om en James Bulger-effekt. Drabet på den 2-årige engelske dreng, begået af børn, har i høj grad været med til at rette søgelyset mod børns og unges vold. Men også andre forhold – herunder ikke mindst den såkaldte 'rockerkrig' – har stimuleret såvel den mediemæssige som den politiske voldsdebat.

Begreber som 'meningsløs', 'rå' og 'afstumpet' knyttes hyppigt til beretninger om voldsepisoder, som generelt tiltrækker sig meget stor medieopmærksomhed. Et nyere begreb er 'gadebandekriminalitet'. Det blev introduceret af rigspolitiet i efteråret 1997 i forbindelse med en kortlægning af dette fænomens omfang. Endnu er det noget usikkert, hvad fænomenet egentlig dækker over, og hvor udbredt det er.

Statsministerens nytårstale ved indgangen til 1997 satte for alvor volden på den politiske dagsorden. Talen efterfulgtes hurtigt af endnu en voldspakke.

⁴ Undersøgelsen fra Danmarks Statistik viser, at flere af de sigtelser, der rejses mod personer af udenlandsk herkomst end mod øvrige danskere, ikke fører til, at personen kendes skyldig.

Hvad siger da de tilgængelige statistiske oplysninger om vore formodninger om, at volden er vokset både i omfang og i grovhed?

I maj måned 1997 blev der afholdt en EU-konference om ungdom, vold og kriminalprævention. Til brug for denne konference er der udarbejdet en rapport om udviklingen i de unges voldskriminalitet i 10 europæiske lande. I rapporten konkluderes, at mens den generelle udvikling i ungdomskriminalitet i flere lande har være moderat eller faldende, er de unges voldskriminalitet steget med mellem 50 og 100% fra midten af 1980'erne (Pfeiffer 1997). Danmark er et af de lande, rapporten omfatter.

Det er korrekt, at antallet af strafferetlige afgørelser for voldskriminalitet er steget ganske betydeligt blandt de unge. Alene fra 1990⁵ og frem til 1996 er antallet af strafferetlige afgørelser for vold for de 15-17-årige steget med 64%. Flere forhold modificerer imidlertid det ekstreme indtryk, denne procentuelle stigning kan give.

For det første er antallet af strafferetlige afgørelser absolut set steget med godt 200. Den procentuelle stigning bliver så kraftig, fordi udgangspunktet var et forholdsvis lille antal afgørelser for vold. For det andet er stigningen i afgørelser for vold ikke kun et ungdomsfænomen. Relativt set er den ganske vist størst for de unge, men den reelle vækst i antal afgørelser for voldskriminalitet er primært sket blandt de ældre lovovertrædere. I den forbindelse er det væsentligt at påpege, at gennemsnitsalderen for personer, dømt for vold, har holdt sig konstant fra 1980 og frem til i dag.

Et tredje forhold, der bør tages i betragtning, er, at stigningen i afgørelser for vold højst sandsynligt skal ses i sammenhæng med den fokusering, der de seneste år har været på voldskriminalitet. Væksten i antal afgørelser overstiger således betydeligt væksten i den anmeldte voldskriminalitet. Sammenlignet med 1990 blev der i 1996 anmeldt 22% flere voldsforbrydelser, mens væksten i strafferetlige afgørelser for vold var på 37%.

I relation til diskussionen om en mere rå og brutal voldskriminalitet bør også påpeges, at der i dag ikke anmeldes flere alvorlige voldsforbrydelser end i 1990.⁶ Kriminalstatistikken kan dermed ikke bekræfte, at voldskriminaliteten er blevet grovere. Endelig skal også

⁵ Det er problematisk at sammenligne med udviklingen før 1990, da området for offentlig påtale i voldssager blev udvidet i 1989.

⁶ Kategorien omfatter drab og drabsforsøg samt vold efter §§ 245-46.

nævnes, at de voldsofferundersøgelser, der er foretaget – senest i 1995-96 – ikke bekræfter indtrykket af en stigende voldskriminalitet, men snarere af en stigende tilbøjelighed til at anmelde vold. Mens der har været en stigning i den registerede voldskriminalitet, har der over de seneste ti år været et fald i andelen, som angiver at have været ofre for vold (Rigspolicehovedkvarteret 1998).

Det er imidlertid ikke de kriminalstatistiske oplysninger og resultater af voldsofferundersøgelser, som præger vor opfattelse af problemets størrelse, men snarere voldens store mediemæssige og politiske bevågenhed. Det fremgår af de målinger, der med mellemrum foretages af, hvad der primært bekymrer os. En af de seneste af denne type viser, at vold bekymrer danskerne mest.⁷ Vold anses for at være et større problem end miljøet, arbejdsløsheden og narkotikamisbrug. Underskuddet på betalingsbalancen ligger i bund på dette "bekymringsbarometer". I samme retning går en Vilstrup-analyse af vælgernes vurdering af Nyrup-regeringen. Mens vælgerne giver positive vurderinger af regeringens betydning for forandringer i arbejdsløsheden og i de økonomiske forhold, er der tendens til negativ vurdering af kriminalitetsbekæmpelsen og -risikoen. Mere end hver tredje af de adspurgte siger, at de i dag (1998) er mere bange for at blive udsat for kriminalitet end for 5 år siden.⁸ En ny norsk undersøgelse demonstrerer, at dette i høj grad må ses som et resultat af mediernes fokusering på vold. Undersøgelsen vedrører unges frygt for vold, og den viser, at næsten halvdelen af de unge opgiver at have følt ængstelse for vold, men at ængstelsen meget sjældent udspringer af faktiske voldsoplevelser. Den stammer derimod – for 70% af de ængsteliges vedkommende – fra det, de læser, hører og ser i medierne (Gautun 1997; se også Olaussen 1995).

6 Afsluttende bemærkninger

Ændringer i den samfundsmæssige tolerance af et afvigerfænomen kan – med en fri fortolkning af Mustos analyser – lede til ændringer i fænomenets kvalitet, kvantitet og den samfundsmæssige reaktion. Nogle af de kvalitative forandringer, der her er beskrevet, er reelle,

⁷ Undersøgelsen er omtalt i Politiken, d. 8. oktober 1997.

⁸ Undersøgelsen er omtalt i Politiken, d. 25. januar 1998. Som tidligere nævnt, har den anmeldte kriminalitet ligget på et stabilt niveau siden midten af 1980'erne.

mens andre mere tvivlsomme til gengæld påvirker vor oplevelse af kriminaliteten.

Det er nok spørgsmålet, om ikke ændringer i kriminalitetens kvaliteter – eller oplevede kvaliteter – i sig selv influerer på ændringer i den samfundsmæssige reaktion. Når kriminalitet i højere og højere grad bliver forbundet med marginaliserede grupper i samfundet, med grupper, der ses som fremmede og som vanskelige at nå, kan det afstedkomme en følelse af afmagt. Det repressive middel kan blive svaret på afmagtsfølelsen. Det samme kan blive tilfældet, når kriminalitet får udtryksformer, der er uforligelige med billedet af den traditionelle ungdomskriminalitet.

Tilbage bliver spørgsmålet om, hvorvidt nutidens ungdomskriminalitet kvantitativt og kvalitativt er et større og/eller mere truende samfundsproblem end den ungdomskriminalitet, der blev peget på i Vagn Greves undersøgelse. Vi ved det ikke – selv om de fleste mener at vide det. Det forgangne og afsluttede vil gerne fremstå i et midlere lys end det nye og ukendte.

Litteratur

- Balvig, F. (1982). *Ungdomskriminalitet i en forstadskommune*. København: Det Kriminalpræventive Råd.
- Clausen, S.-E. (1996). *Barne- og ungdomskriminalitet i Norge 1980-1992*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionsforskning, rapport nr. 4.
- Danmarks Statistik (1998). "Kriminalitet og national oprindelse, 1995." *Social sikring og retsvæsen 1998:2*.
- Estrada, F. (1997). "Ungdomsbrottlighetens utveckling i Sverige". *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 84: 153-169.
- Falck, S. (1992). *Utlendinger og kriminalitet – en analyse av forholdet mellom straffede norske og utenlandske statsborgere*. Oslo: Barnevernets Utviklingssenter, rapport nr. 2.
- Falck, S. (1994). *Hvor lenge skal barn få "lov" til å være barn? Konsekvenser af hevingen av den kriminelle lavalderen*. Oslo: Barnevernets Utviklingssenter, rapport nr. 2.
- Gautun, H. (1997). "Ungdoms engstelse for vold". *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 84: 115-124.
- Gilbert, J. (1986). *A Cycle of Outrage. America's Reaction to the Juvenile Delinquent in the 1950s*. New York: Oxford University Press.
- Greve, V. (1972). *Kriminalitet som normalitet*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Hansen, L. (1996). *Integration af 15-17årige lovovertrædere*. Specialeafhandling for den sociale kandidatuddannelse, Aalborg Universitet.
- Hernes, G. & Knudsen, K. (1994). "Klimaskifte?" *Tidsskrift for Samfunnsforskning* 35: 319-339.
- Kyvsgaard, B. (1989). *... og fængslet ta'r de sidste. Om kriminalitet, straf og levevilkår*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Kyvsgaard, B. (1992). *Ny ungdom? Om familie, skole, fritid, lovlighed og kriminalitet*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Kyvsgaard, B. (1994). "Kriminalitetens demografi og forandring." I J. Bay (red.): *Årbog 1993*, s. 109-124. København: Kriminalistisk Instituts Skriftserie nr. 6.

- Kyvsgaard, B. (1997). "Et lilleput-ungdomsfængsel?" I L. Ravn (red.): *Kriminalistisk årbog 1996*, s. 187-192. København: Kriminalistisk Skriftserie nr. 1.
- Kyvsgaard, B. (1998a). *Den kriminelle karriere*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Kyvsgaard, B. (1998b). Kriminalitet og national oprindelse. *Nyt fra Kriminalforsorgen*, nr. 3, s. 20-23.
- Levin, C. (1997): *Ungdomar i tvångsvård*. Statens institutionsstyrelse, rapport nr. 2.
- Lindström, P. (1998). "Fler åtaleda unga lagöverträdare: Allvarligare brott eller hårdare tag?" *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab* 85: 111-120.
- Musto, D.F. (1973). *The American Disease*. New Haven: Yale University Press.
- Musto, D. (1987). "Remarks". In J. Roth, M. Tonry & N. Morris: *Drugs and Crime: Workshop Proceedings*. A Report of the 1986 National Academy of Sciences Conference on Drugs and Crime Research. Washinton D.C.: National Academy of Sciences.
- Olaussen, L.P. (1995). "Angst for voldskriminalitet." *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 82: 249-272.
- Pfeiffer, C. (1997). *Juvenile Crime and Juvenile Violence in European Countries*. Rapport fra Kriminologisches Forschungsinstitut Niedersachsen e. V.
- Rikollisuustilanne 1995-1996 (1997)*. Helsinki: Oikeuspoliitinen tutkimuslaitos.
- Rigspolitichefen: *Vold på gaden, i hjemmet og på arbejde. Oversigt over resultater fra voldsofferundersøgelsen 1995/96 (1998)*. København: Information fra Rigspolitichefen.
- Tonry, M. (1995). *Malign Neglect: Race, Crime and Punishment*. New York: Oxford University Press.
- Vestergaard, J. (1990). "Ungdomskontrakter - forebyggelse af unges kriminalitet?" I B. Kyvsgaard, A. Snare & P. Wilhjelm (red.): *Forebyggelsens veje og vildveje*. København: Kriminalistisk Instituts Stencilserie nr. 58.